

Bartosz Michalski
Uniwersytet Wrocławski

Konkurencja globalna jako podstawowe wyzwanie dla narodowej polityki ekonomicznej

Global competition – the fundamental challenge for national economic policy

The issue of international competitiveness of economy has been for many years the exit point for many social-economic debates. They usually focus on identifying the strengths and weaknesses characteristic for Polish economy as well as on defining the desirable shape of economic policy. The article presents some statements in this discussion. The author makes an assumption, that the global competition currently presents the most serious challenge as a natural result of globalization. Considerations undertaken in this article regard the problem of economic sovereignty, international competitiveness and possibilities of effective state influence. On the special attention deserves the issue of the tax competition which arouses the most controversies.

Key words: competitiveness, global competition, economic policy.

Wprowadzenie

Współczesna konkurencja określana coraz częściej, choćby z racji jej geograficznego zasięgu i stosowanych instrumentów, mianem globalnej, obejmuje zarówno państwa i ich gospodarki, jak i same przedsiębiorstwa. „Globalizacja, prowadząc do uwalniania rynku od barier granicznych, likwiduje jednocześnie ograniczenia dla konkurencji. Tak jak nie ma rynku bez konkurencji, tak nie ma wolnego rynku w skali globalnej bez otwarcia na konkurencję zewnętrzną [...]. Można stwierdzić, że globalizacja to proces likwidowania instrumentów i środków ochrony przed konkurencją zewnętrzną”¹. Wynika to z poddania całości międzynarodowych stosunków gospodarczych logice mikroekonomicznej – ujmowania wszelkich procesów w kategoriach dążenia (walki) do maksymalizacji własnej użyteczności (zysku).

W tym kontekście można stwierdzić, iż jednym ze skutków globalizacji jest współczesne przechylenie ku podejściu, które zakłada mocno ograniczoną rolę państwa. Dzieje się tak zgodnie z znanym poglądem, zgodnie z którym niewidzialna ręka rynku może być omylna, lecz widzialna jest kaleka². Towarzyszące globalizacji oraz napędzające ją procesy deregulacji, liberalizacji oraz prywatyzacji są tego czytelnym jasnym potwierdzeniem. Są one na ogół zgodne ze sprawdzonym w praktyce thatcherowskim, konsekwentnie realizowanym imperatywem TINA (*there is no alternative*).

Problem ekonomicznej suwerenności państw a wzrost konkurencyjności

W sytuacji braku poważnych barier w wymianie międzynarodowej oraz w przepływie czynników produkcji – kapitału i pracy zauważa się dążenie do globalnej alokacji zasobów i poszukiwanie globalnego optimum. Potęga mechanizmu rynkowego w wymiarze ogólnoswiatowym pozwala na tak wielką skalę koordynować rozproszone decyzje podmiotów mikroekonomicznych a konkurencja staje się wyznacznikiem światowego ładu gospodarczego. Jednocześnie sytuacja ta często oceniana jest poprzez towarzyszącą jej bezkompromisowość i bezwzględność, wynikającą z ograniczenia roli i samej suwerenności ekonomicznej państw. W warunkach skutecznej konkurencji oferta polityczna rozwiązań

---

¹ *Przedsiębiorstwo wobec globalizacji i integracji*, W. Szymański (red.), SGH, Warszawa 2002, s. 10. Zob. także W. Szymański, *Interesy i sprzeczności globalizacji. Wprowadzenie do ekonomii ery globalizacji*, Difin, Warszawa 2004, s. 73 i nast.

² Zob. J. Bhagwati, *Wolny handel dziś*, CeDeWu, Warszawa 2003, s. 37.

reaguje i modyfikuje się tak, by uczynić się bardziej atrakcyjną dla międzynarodowego arbitrażu³. Prowadzi to do ujednoczenia regulacji.

Z drugiej strony pojawiają się w dyskusji poglądy, iż kształt współczesnych międzynarodowych stosunków gospodarczych determinowany jest przez mniej lub bardziej ukryte postawy neoprotekcyjnistyczne mające swój wyraz w prowadzeniu tzw. strategicznej polityki handlowej⁴. Choć istnieje wprawdzie światowy konsensus wokół konieczności liberalizacji ceł i znoszenia innych barier pozataryfowych w handlu światowym, którego największym strażnikiem jest Światowa Organizacja Handlu, niektórzy decydenci polityczni wychodzą z założenia, że opłacalne i w ich przekonaniu niejednokrotnie skuteczne wydaje się „pójście pod prąd”, które ma umożliwić oddziaływanie na warunki korzystne dla rozwoju i umacniania konkurencyjności.

Zasadniczo chodzi więc tutaj o odpowiedź na pytanie, w jakim kierunku zmierza cały system gospodarki światowej – zaostrenia czy osłabienia drapieżności konkurencji – a tym samym możliwych konsekwencji tych procesów⁵. Czy zachodząca współcześnie konwergencja gospodarki światowej doprowadzi również do zrównania poziomu rozwoju gospodarczego wszystkich uczestników tego systemu (np. zgodnie z koncepcją „międzynarodowej linii pościgu” M. Perlitz)? Czy może jednak nadejdą czasy tzw. hiperkonkurencji? Stanie się ona być może jeszcze bardziej intensywna, jeszcze mniej przyjazna dla tych, którzy biorą w niej udział, a osiągnięte przewagi będą szybko likwidowane⁶.

W takim ujęciu osiągnięcie (wzmacnianie) konkurencyjności wydaje się niezwykle ważnym problemem, który warunkuje zdolność do przetrwania i dalszego funkcjonowania. Konkurencyjność rozumiana jest generalnie jako zdolność do sprostania konkurencji, a ta z kolei pełni współcześnie, zgodnie z hayekowskim podejściem, rolę mechanizmu odkrywania wiedzy, motywującego do stałego poszukiwania i wdrażania nowych, przełomowych rozwiązań. „Rzeczywistość dzisiejszej konkurencji wymaga przywództwa. Przywódcy wierzą

---

³ W. Schäfer, *Systemwettbewerb versus Politik-Kartell: Eine Betrachtung aus Sicht der Wirtschaftswissenschaft*, [w:] *Europa zwischen Wettbewerb und Harmonisierung*, R. Hasse, K. E. Schenk, A. G. W. von Czege (Hrsg.), Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2002, s. 40.

⁴ Zob. szerzej J. Rymarczyk, *Tendencje w rozwoju światowego systemu handlu*, [w:] *Rozwój regionalny i globalny we współczesnej gospodarce światowej*, J. Rymarczyk, W. Michalczyk (red.), materiały konferencyjne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2004, s. 212-221 (tom 2).

⁵ Zob. E. Markowska, *Procesy globalizacji a „międzynarodowa linia pościgu”*, [w:] *Globalna gospodarka – lokalne społeczeństwa. Świat u progu XXI wieku*, J. Osiński (red.), SGH, Warszawa 2001, s. 60 i nast.

⁶ E. Zahn, *Rüsten für den Wettbewerb um die Zukunft*, [w:] *Wettbewerb um die Zukunft*, E. Zahn, S. Foschiani (Hrsg.), Schäffer-Poeschel Verlag, Stuttgart 1997, s. 2.

w zmianę, pobudzają swoje organizacje do ciągłych innowacji, zdają sobie sprawę ze znaczenia macierzystego kraju w ich konkurencyjnym powodzeniu i pracują nad podnoszeniem jego poziomu”⁷.

W krótkim okresie dążenia pojedynczych państw muszą być jednak nieuchronnie grą o sumie zerowej – skoro pojawią się wygrani, którzy zdobędą dzięki temu wszelkie dane ku temu, by stać się „liderami przyszłości”, wyznaczając kierunki dalszego rozwoju, muszą także pojawić się przegrani. Dopiero w długookresowej perspektywie funkcjonowanie całego systemu może przynieść korzyści wszystkim. Podważa to w poważny sposób wspomnianą wyżej ideę „międzynarodowej linii pościgu”, zgodnie z którą poziom rozwoju gospodarczego większości państw zostanie wyrównany, co przyczyni się w końcowym efekcie do powstania wszechogarniającego systemu gospodarki światowej⁸.

Najpoważniejsze wątpliwości wynikają jednak z tego, co może się wydarzyć w krótkim okresie, a mianowicie, czy ukształtowanie podziału na wygranych i przegranych poprzez utrwalenie barier rozwoju nie okaże się silniejsze od słusznego w gruncie rzeczy dążenia do konwergencji światowego dobrobytu. Groźba marginalizacji wydaje się być w związku z tym realna. Analizując proces doganiania jedynie w kategoriach matematycznych (wyższe tempo wzrostu krajów rozwijających się w porównaniu z krajami rozwiniętymi) nadrobienie dystansu jest teoretycznie możliwe⁹. W praktyce jednak stopniowe nadrabianie dystansu rozwojowego, a więc upodabnianie się do „obiekta-wzorca”, niesie za sobą wyczerpanie prostych rezerw oraz wszystkich tych czynników, które umożliwiają wyższy wzrost gospodarczy. Upodabnianie się dotyczy bowiem zarówno zjawisk w wymiarze pozytywnym, jak i negatywnym. Wysoce prawdopodobne jest, że w pewnym momencie ujawnią się te bariery, które decydują obecnie o niższej stopie rozwoju państw rozwiniętych (np. naciski na skracanie średniego tygodniowego wymiaru godzin, rozwój sfery świadczeń społecznych, presji na wzrost płac przewyższający wzrost produktywności pracy, chęć pośpiesznego skonsumowania efektów wzrostu gospodarczego). „Weryfikacja rzeczywistości gospodarczej we współczesnym świecie podważa koncepcję M. Perlitz’a, ponieważ *de facto* jedynie Japonia wykazała skuteczność na drodze dochodzenia do poziomu krajów wysoko rozwiniętych. Inne kraje brane pod uwagę w prowadzeniu pościgu zdołały w pewnym stopniu zmniejszyć

⁷ M. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001, s. 243-244.

⁸ E. Markowska, *Procesy globalizacji... op. cit.*, s. 61.

⁹ Np. zakładając, że w roku 2004 polski poziom dobrobytu stanowi ok. 40% unijnego, przy średnim 1,5%-owym tempie wzrostu gospodarczego krajów „starej piętnastki” UE i średnim 3,5%-owym tempie wzrostu dla Polski, pozwoliłoby to na zrównanie poziomu rozwoju ok. roku 2051. We Wstępnym Narodowym Planie Rozwoju na lata 2007–2013 przyjęto natomiast, że średni wzrost PKB w okresie 2005–2020 wyniesie 5,2%.

dystans dzielący je od krajów wysoko rozwiniętych, natomiast większość krajów rozwijających się wyraźnie zostaje w tyle”¹⁰.

Aktywna rola państwa wydaje się w związku z tym nieodzowna, mimo wszelkich towarzyszących jej ograniczeń, zarówno teoretycznych, jak i praktycznych. Pojawia się tu mianowicie kwestia wymagająca szybkiej odpowiedzi. Zgodnie z poglądem L. Thurowa zamiast świata, w którym narodowa polityka kieruje siłami ekonomicznymi, globalna gospodarka tworzy świat, w którym pozanarodowe siły geoeconomiczne dyktują narodową polityką gospodarczą¹¹. Można tu mówić nawet o pewnym paradoksie – kształt współczesnych stosunków gospodarczych wynika z przyjętego przez poszczególne kraje modelu polityki ekonomicznej, której skumulowane efekty tworzą wyraźne bariery dla jej dalszego skutecznego prowadzenia.

Aktywna rola państwa w obliczu wyzwań konkurencji globalnej

W obliczu tych wyzwań nie należy jednak popadać w intelektualny defetyzm, lecz poszukiwać takich sposobów wpływania na gospodarkę (poprzez konstruowanie nowoczesnych strategii rozwoju), względnie czerpać ze sprawdzonych już wzorców, które mogą pomóc wykorzystać pozytywne efekty płynące z procesu globalizacji konkurencji.

Nasilenie konkurencji w wymiarze międzynarodowym wynika ogólnie z faktu przechodzenia gospodarki na wyższy poziom rozwoju – od starego, tradycyjnego ładu ekonomicznego ku nowemu. Ten nowy porządek opiera się na dwóch zasadniczych czynnikach¹²:

- wzroście intensywnym poprzez rozwój orientacji na klienta, rekonfigurację operacji gospodarczych, produktywność, innowacje, oparcie na wiedzy, informacji i usługach, tworzenie wartości dodanej, dominację struktur i powiązań sieciowych,
- globalizacji promowanej przez inwestycje i wielostronne regulacje w handlu, otwartość rynków, ponadnarodowy charakter polityki finansowej i monetarnej, promocję umiędzynarodowienia przedsiębiorstw, ułatwiająca działalność sektora publicznego.

---

¹⁰ E. Markowska, *Procesy globalizacji... op. cit.*, s. 64.

¹¹ L. Thurow, *Przyszłość kapitalizmu*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999, s. 171.

¹² T. Dołęgowski, *Współczesne koncepcje kapitalizmu globalnego i aliansowego*, [w:] *Wspólna Europa. Przedsiębiorstwo wobec globalizacji*, H. Brdulak, T. Gołębiowski (red.), SGH Kolegium Gospodarki Światowej, PWE, Warszawa 2001, s. 418.

Z analizy dotyczącej perspektyw globalnej polityki konkurencji nasuwa się wniosek, że coraz większe znaczenie przypisuje się instytucjonalizacji gospodarki światowej. Spadek efektywności instrumentów narodowej polityki ekonomicznej próbuje się rekompensować podjęciem coraz szerszej współpracy na poziomie międzynarodowym. Upowszechnianie w możliwie najszerszym wymiarze geograficznym określonych modelowych rozwiązań z całą pewnością stanowi zachętę dla rozwoju i prowadzenia biznesu na skalę międzynarodową. W interesie biznesu owo „gadanie o globalizacji” jest najlepszym sposobem zmobilizowania narodowej solidarności na rzecz walki z najbardziej restrykcyjnymi ustawami i instytucjami¹³.

Pojawia się tu pole do dyskusji, na ile pożądaną cechą jest tu poniekąd decyzyjna słabość państwa. Z tej perspektywy wskazane jest przykładowo ustanowienie prawdziwego, realnie funkcjonującego partnerstwa na linii rząd – administracja – biznes – organizacje pozarządowe. Jest to zgodne z poglądem, iż konkurencyjność gospodarki stanowi rezultat złożonej i dynamicznej interakcji między rządem, przedsiębiorstwami i instytucjami szczebla pośredniego¹⁴.

Wracając do toku rozważań nad możliwym oddziaływaniem państwa w sferze gospodarki należy podkreślić, że główną sprawą na poziomie makro jest stworzenie ram dla efektywnej konkurencji zapewniającej wywieranie nacisku na firmy w celu uczynienia ich bardziej innowacyjnymi i konkurencyjnymi na rynku międzynarodowym¹⁵. „Relacje między mikrokonkurencyjnością a makrokonkurencyjnością można ująć w sposób podobny jak relacje między ogólną równowagą systemu a równowagą jego elementów. Poziom konkurencyjności na wyższym szczeblu jest co prawda determinowany przez poziom konkurencyjności szczebli niższych, ale nie w sposób prosty, np. w postaci sumy konkurencyjności cząstkowych”¹⁶. Ponieważ w istocie rzeczy to sukces narodowych przedsiębiorstw przekłada się na powodzenie gospodarki jako całości, krajowe firmy, które decydują się na internacjonalizację swojej działalności, muszą być do tego kroku odpowiednio przygotowane tzn. powinny zostać „zahartowane” na konkurencję już na rynku krajowym.

Z drugiej strony uzupełnieniem tych działań może być również konkurencja zewnętrzna, która z reguły stanowi bardzo skuteczny sposób na zweryfikowanie atrakcyjności własnej

---

¹³ E. Luttwak, *Turbokapitalizm. Zwycięzcy i przegrani światowej gospodarki*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2000, s. 181.

¹⁴ M. Lubiński, *Konkurencyjność gospodarki czy przedsiębiorstwa*, [w:] *Gospodarka Narodowa* nr 6/1995, s. 14.

¹⁵ J. Meyer-Stamer, *Konkurencyjność systemowa*, [w:] *Gospodarka Narodowa* nr 3/1996, s. 2.

¹⁶ H. Zadorowa, *Warunki i cechy makrokonkurencyjności*, [w:] *Ekonomista* nr 2-3/1990, s. 400.

oferty i możliwości prowadzenia dalszej ekspansji ekonomicznej w wymiarze międzynarodowym, a docelowo globalnym.

Użytecznym narzędziem w dyskusji nad rolą państwa, pomocnym dla zidentyfikowania niezbędnych działań dostosowawczych na poziomie makro jest znana powszechnie koncepcja diamentu Portera (czworoboku/rombu narodowej przewagi konkurencyjnej), na którą składają się:

- uwarunkowania popytowe,
- uwarunkowania czynnikowe,
- strategia i struktura organizacyjna firmy oraz konkurencja na rynku wewnętrznym,
- branże pokrewne i wspierające.

Oddziaływanie na popyt to interwencja we współcześnie mało popularnym duchu ekonomii keynesowskiej. Uwarunkowania czynnikowe są z kolei „elementem dziedzicznym”, na który państwo nie ma w zasadzie wpływu, może jedynie z wyjątkiem możliwości uruchomienia transferu technologii oraz aktywnym udziałem w bardzo kontrowersyjnym procesie, za jaki obecnie uznawany jest drenaż mózgow.

W obliczu konkurencji globalnej największych rezerw powinno się zatem upatrywać w zachowaniach sprzyjających kreowaniu kultury przedsiębiorczości i konkurowania, a zatem tych wszystkich elementów związanych ze strategią i zachowaniami przedsiębiorstw oraz tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. Niezbędną wydaje się tu w pierwszej kolejności konsekwentna i spójna polityka konkurencji, znajdująca swój wyraz w skutecznym egzekwowaniu prawa konkurencji, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, w odróżnieniu dla prowadzenia polityki przemysłowej, czyli generalizując tworzenia preferencji dla określonych przedsięwzięć. Działania takie stoją bowiem w jaskrawej sprzeczności z logiką globalizacji, zgodnie poglądem, że każda postać polityki przemysłowej może łatwo przerodzić się w rabunek skarbu państwa lub wyzysk nieszczęsnych konsumentów, albo w jedno i drugie¹⁷. Inne podstawowe ograniczenia i teoretyczne kontrowersje wokół zasad i skuteczności polityki przemysłowej zostały już szeroko opisane i rozpoznane¹⁸.

---

¹⁷ E. Luttwak, *Turbokapitalizm... op. cit.*, s. 185.

¹⁸ Zob. m.in. A. Lipowski, *O akademickiej zawodności rynku krytycznie*, [w:] *Ekonomista* nr 3/2001, A. Lipowski, *Ekonomiczna zawodność państwa – krytyczna analiza ujęcia antyetatystycznego*, [w:] *Ekonomista* nr 2/2002, K. Morasch, *Industrie- und Wettbewerbspolitik. Zentralisierung oder Dezentralisierung?*, Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, München 2003, B. Fiedor, *Polityka przemysłowa i handlowa a wspieranie konkurencyjności w warunkach liberalizacji handlu*, [w:] *Polska transformacja: sukcesy i bariery. Refleksje z*

Wychodząc z kolei z założenia, że niepożądaną jest bezpośrednia ingerencja państwa w procesy gospodarcze, stoi przed nim zadanie podjęcia tzw. interwencji systemowej – konstruowania zachęt instytucjonalnych i form wsparcia pośredniego, na które składają się choćby rozwój infrastruktury podstawowej, finansowanie tych kierunków badań naukowych, których wyniki można następnie zaadaptować dla konkretnych potrzeb przedsiębiorstw (badania podstawowe), czy wreszcie nadaniu priorytetu dla możliwie powszechnej edukacji na poziomie wyższym, w obliczu wymagań kształtującej się globalnej gospodarki opartej na wiedzy (kapitale ludzkim)¹⁹. Państwo powinno pełnić rolę katalizatora i podmiotu stawiającego wyzwania²⁰.

W takim ujęciu ciężar bieżącego rozwiązywania istniejących problemów spoczywa w zasadzie wyłącznie na przedsiębiorcach. Oznacza to dla większości z nich brak alternatyw rozwojowych poprzez wymuszenie aktywnego i co ważne świadomego uczestnictwa w umiędzynarodawianiu własnej działalności. Towarzyszą temu nieustannie procesy restrukturyzacji (w zakresie organizacji systemów i procesów), reorientacji (poszukiwania i rozwijania nowych rynków, wzajemnego oddziaływania na branże pokrewne), rewitalizacji (dążenia do wiedzy, budowania kluczowych kompetencji) oraz przemodelowania w zakresie podstawowych wartości i przekonań²¹. Stanowi to zatem kolejne potwierdzenie tezy, że globalizacja w sferze konkurencji napędzania jest przede wszystkim czynnikami o charakterze mikroekonomicznym.

Kontrowersje wokół konkurencji podatkowej

Najbardziej zauważalnym, konkretnym przejawem konkurencji globalnej na poziomie gospodarek narodowych jest oprócz tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju krajowej przedsiębiorczości ubieganie się o lokalizację bezpośrednich inwestycji zagranicznych.

W szerszym wymiarze chodzi tu o problem wyważenia korzyści i kosztów w tzw. zarządzaniu otwartością na gospodarkę światową. W dobie globalizacji skala, kierunki oraz specyfika międzynarodowych przepływów kapitału stanowią wymierny wskaźnik stopnia zaufania do prowadzonej polityki ekonomicznej, a co za tym idzie atrakcyjności

---

okazji jubileuszu profesora Jana Mujżela, T. Baczko i in., Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003, A. Lipowski, *Polityka przemysłowa a wzrost konkurencyjności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.

¹⁹ Por. A. Zorska, *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 142.

²⁰ M. Porter, *Porter o konkurencji*, *op. cit.*, s. 230.

²¹ Zob. E. Zahn, *Rüsten für den Wettbewerb... op. cit.*, s. 5.

inwestycyjnej oraz perspektyw osiągania konkretnych efektów w postaci ponadprzeciętnych zysków. Tym samym, by takie wyniki mogły być osiągnięte, państwa rozwijające się prześcigają się w oferowaniu szerokiej gamy zachęt podatkowych, co niekoniecznie musi prowadzić do pozytywnych efektów. Nadmierne uzależnienie się od napływu kapitału zewnętrznego naraża kraje w sytuacji postępującej konwergencji gospodarczej na bardziej dotkliwe konsekwencje niespodziewanych kryzysów a nawet wahań w nastrojach inwestycyjnych kosmopolitycznego kapitału. Zagrożenie ekonomicznej stabilności państwa staje się wobec tego jeszcze bardziej prawdopodobne.

Generalnie konkurencja podatkowa jest kosztowna i nieefektywna z punktu widzenia dobrobytu światowego, ponieważ zachęty podatkowe nie wpływają na całkowitą sumę inwestycji, jedynie na ich lokalizację²². Oprócz tego prowadzi ona do stałego zaniżania standardów, ograniczania wpływów budżetowych i konieczności ograniczania interwencji państwa, nawet w dziedzinach uznawanych za ważne. Sytuacja taka, będąca coraz częściej przedmiotem wnikliwych analiz, w literaturze przedmiotu została określona mianem *dumpingu podatkowego (dumpingu społecznego)*²³. Zasada równania w dół w zakresie podatków zwiększa uzależnienie od kapitału zewnętrznego w ten sposób, że zaczynają nawzajem wspierać się różne czynniki ograniczania suwerenności polityki gospodarczej i czynniki zwiększające sprzeczność między interesem krótko- i długookresowym²⁴.

Bodźce fiskalne są kontrowersyjnym instrumentem, bowiem przy ich powszechnym zastosowaniu przez różne kraje dochodzi do swoistej rywalizacji, a co za tym idzie do erozji spodziewanych efektów (zanikanie przewagi przy jednakowych stratach wpływów do budżetu)²⁵.

Wśród negatywnych skutków z całą pewnością można wymienić podważenie zaufania obywateli wobec własnego państwa i sensu jego dalszego funkcjonowania w takim kształcie.

---

²² B. Hoekman, K. Kostecki, *Ekonomia światowego systemu handlu. WTO: Zasady i mechanizmy negocjacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2002, s. 385.

²³ Zob. m.in. H. Härtel, *Steuerdumping oder Steuerwettbewerb?* [w:] *Wirtschaftsdienst* 1997/IX, s. 492, G. Larbig, *Perspektiven des europäischen Steuerwettbewerbs*, [w:] *Wirtschaftsdienst* 1998/XII, s. 743-749, M. Wuntsch, *International tax planning and organizational strategies of multinational companies*, [w:] *Contemporary problems of international economy*, edited by E. Oziewicz, Institute of Foreign Trade, University of Gdańsk, Sopot 1998, s. 65-68, M. Kucharski, *Wpływ globalizacji i internetu na podatki*, [w:] *Ekonomiczne aspekty globalizacji*, S. Marciniak (red.), Zeszyty Naukowe Kolegium Nauk Społecznych i Administracji Politechniki Warszawskiej, Zeszyt 20, Warszawa 2002, G. Krause-Junk, *Was ist fairer Steuerwettbewerb?* [w:] *Europa zwischen Wettbewerb und Harmonisierung*, R. Hasse, K.E. Schenk, A.G. Wass von Czege (Hrsg.), Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2002 oraz T. Lipowski, *Raje podatkowe a unikanie opodatkowania*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2004, s. 98-125.

²⁴ W. Szymański, *Interesy i sprzeczności globalizacji... op. cit.*, s. 174.

²⁵ Z. Wysokińska, *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź 2001, s. 51.

Niewątpliwie jest to jeden z powodów współczesnej atomizacji struktur społeczno-gospodarczych oraz stałego rozdzielania kompetencji gospodarczych między płaszczyznę międzynarodową (na poziomie organizacji globalnych) a płaszczyznę lokalną, na której problemy z racji posiadanej wiedzy zgodnie z zasadą subsydiarności mogą być rozwiązywane najskuteczniej.

Zdaniem J.H. Dunninga, w procesie globalizacji długofalowo będzie narastać presja nie na eliminowanie państwa, lecz przekształcenie jego postaci oraz funkcji (w kierunku działań systemowych i ponadnarodowych), na tworzenie nowych instytucji (głównie pozarynkowych) oraz rozwijanie korzystnych interakcji między różnego rodzaju podmiotami (instytucjami i przedsiębiorstwami)²⁶. Za czynniki pozytywne można uznać z kolei szansę uczynienia systemu podatkowego prostszym, bardziej sprawiedliwym i mniej uciążliwym²⁷. Za tym mogą pójść wymierne oszczędności choćby w zakresie wydatków administracyjnych (koncepcja tzw. *lean administration*).

Podsumowanie

Pożądaną wydaje się sytuacja swoistej odporności na konkurencję zewnętrzną, jednak cecha ta wydaje się być przypisana tylko krajom najlepiej rozwiniętym. Chodzi tu przede wszystkim o wypełnienie następujących postulatów w zakresie prowadzonej polityki ekonomicznej²⁸:

- utrzymania odpowiednich warunków makroekonomicznych sprzyjających wzrostowi gospodarki, zmniejszających inflację i utrzymujących stabilność waluty,
- podtrzymywania procesu prywatyzacji jako niezbędnej przesłanki do przyciągnięcia inwestorów krajowych i zagranicznych,
- unikania przyznawania incydentalnych i daleko posuniętych ustępstw oraz/lub przywilejów dużym firmom zagranicznym jako warunku wstępnego przed podjęciem przez nie inwestycji,
- eliminowania regulacji i przepisów dyskryminujących firmy zagraniczne,

---

²⁶ *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, B. Liberska (red.), PWE, Warszawa 2002, s. 265.

²⁷ N. Walter, *Globaler Wettbewerb im 21. Jahrhundert – Sind wir vorbereitet?* [w:] *Wettbewerb um die Zukunft*, E. Zahn, S. Foschiani (Hrsg.), Schäffer-Poeschel Verlag, Stuttgart 1997, s. 26.

²⁸ M. Gorynia, R. Wolniak, *Globalizacja a transformacja gospodarki polskiej*, [w:] *Problemy gospodarki światowej ze szczególnym uwzględnieniem Polski u progu XXI wieku*, J. Brach, J. Rymarczyk (red.), Prace Naukowe nr 836, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 1999, s. 96.

- oferowania wsparcia dla średnich i dużych firm krajowych podejmujących realizację programów koncentracji produkcji, wprowadzania nowoczesnych technologii oraz inwestowania za granicą,
- oferowania wsparcia dla inwestycji proekologicznych podejmowanych przez firmy krajowe.

Wiązka ta pozwala zachować niezbędną stabilność oraz równowagę, zarówno na poziomie makro, jak i mikroekonomicznym, co stanowi najlepszą odpowiedź na presję konkurencyjną. Główne elementy tej polityki powinny być naturalną konsekwencją myślenia „zakotwiczonego” w problemie innowacyjności gospodarki. Należy jednak po raz kolejny przypomnieć, że państwo pełni tu jedynie rolę generatora impulsów lub pośrednika pomiędzy firmami i reprezentującymi je zrzeszeniami, pomiędzy sferą nauki a instytucjami pośredniczącymi²⁹, usprawniając w ten sposób oddziaływanie czynników warunkujących lokalizację inwestycji. Systematyczny rozwój konkurencyjności oznacza przechodzenie od etapu czynnikowego, poprzez inwestycyjny i innowacyjny do etapu bogactwa³⁰.

Warto przy tym także pamiętać o prostym, lecz treściowo bogatym zaleceniu, które powinno przyświecać wszelkim działaniom na płaszczyźnie makroekonomicznej: prawo – polityka – etyka³¹. Bez tej wewnętrznej spójności działań żadne przedsięwzięcie nie ma w zasadzie większych szans powodzenia.

---

²⁹ J. Meyer-Stamer, *Konkurencyjność systemowa*, *op. cit.*, s. 3.

³⁰ Zob. szerzej I. Pawlas, *Teoretyczne podstawy analizy konkurencyjności... op. cit.*, s. 32 i nast., M. Majewska, J. Grala, *Rozwój handlu zagranicznego i zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w świetle współczesnych teorii ścieżek rozwoju kraju*, [w:] *Regionalizacja i globalizacja w gospodarce światowej*, J. Rymarczyk (red.), Prace Naukowe nr 976, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2003, s. 437-439 (tom 1) oraz Z. Wysokińska, *Konkurencyjność w międzynarodowym... op. cit.*, s. 41-48.

³¹ Zob. T. Dołęgowski, *Współczesne koncepcje kapitalizmu... op. cit.*, s. 422.

Literatura

1. Bhagwati J., *Wolny handel dziś*, CeDeWu, Warszawa 2003
2. Dołęgowski T., *Współczesne koncepcje kapitalizmu globalnego i aliansowego*, [w:] *Wspólna Europa. Przedsiębiorstwo wobec globalizacji*, H. Brdulak, T. Gołębiowski (red.), SGH Kolegium Gospodarki Światowej, PWE, Warszawa 2001
3. Fiedor B., *Polityka przemysłowa i handlowa a wspieranie konkurencyjności w warunkach liberalizacji handlu*, [w:] *Polska transformacja: sukcesy i bariery. Refleksje z okazji jubileuszu profesora Jana Mujżela*, T. Baczko i in., Uniwersytet Łódzki, Łódź 2003
4. *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, B. Liberska (red.), PWE, Warszawa 2002
5. Gorynia M., Wolniak R., *Globalizacja a transformacja gospodarki polskiej*, [w:] *Problemy gospodarki światowej ze szczególnym uwzględnieniem Polski u progu XXI wieku*, J. Brach, J. Rymarczyk (red.), Prace Naukowe nr 836, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 1999
6. Härtel H., *Steuerdumping oder Steuerwettbewerb?* [w:] *Wirtschaftsdienst 1997/IX*
7. Hoekman B., Kostecki K., *Ekonomia światowego systemu handlu. WTO: Zasady i mechanizmy negocjacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2002
8. Krause-Junk G., *Was ist fairer Steuerwettbewerb?* [w:] *Europa zwischen Wettbewerb und Harmonisierung*, R. Hasse, K.E. Schenk, A.G. Wass von Czege (Hrsg.), Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2002
9. Kucharski M., *Wpływ globalizacji i internetu na podatki*, [w:] *Ekonomiczne aspekty globalizacji*, S. Marciniak (red.), Zeszyty Naukowe Kolegium Nauk Społecznych i Administracji Politechniki Warszawskiej, Zeszyt 20, Warszawa 2002
10. Larbig G., *Perspektiven des europäischen Steuerwettbewerbs*, [w:] *Wirtschaftsdienst 1998/XII*
11. Lipowski A., *Ekonomiczna zawodność państwa – krytyczna analiza ujęcia antyetatystycznego*, [w:] *Ekonomista* nr 2/2002
12. Lipowski A., *O akademickiej zawodności rynku krytycznie*, [w:] *Ekonomista* nr 3/2001
13. Lipowski A., *Polityka przemysłowa a wzrost konkurencyjności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997
14. Lipowski T., *Raje podatkowe a unikanie opodatkowania*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2004
15. Lubiński M., *Konkurencyjność gospodarki czy przedsiębiorstwa*, [w:] *Gospodarka Narodowa* nr 6/1995
16. Luttwak E., *Turbokapitalizm. Zwycięzcy i przegrani światowej gospodarki*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2000
17. Majewska M., Grala J., *Rozwój handlu zagranicznego i zagraniczne inwestycje bezpośrednio w Polsce w świetle współczesnych teorii ścieżek rozwoju kraju*, [w:] *Regionalizacja i globalizacja w gospodarce światowej*, J. Rymarczyk (red.), Prace Naukowe nr 976, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2003
18. Markowska E., *Procesy globalizacji a „międzynarodowa linia pościgu”*, [w:] *Globalna gospodarka – lokalne społeczeństwa. Świat u progu XXI wieku*, J. Osiński (red.), SGH, Warszawa 2001
19. Meyer-Stamer J., *Konkurencyjność systemowa*, [w:] *Gospodarka Narodowa* nr 3/1996

MASZYNOPIS

Publikacja chroniona prawem autorskim. Cytowanie jedynie poprzez podanie pełnego adresu internetowego oraz/lub pełnego przypisu bibliograficznego do źródła papierowego.

20. Morasch K., *Industrie- und Wettbewerbspolitik. Zentralisierung oder Dezentralisierung?*, Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, München 2003
21. Porter M., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001
22. *Przedsiębiorstwo wobec globalizacji i integracji*, W. Szymański (red.), SGH, Warszawa 2002
23. Rymarczyk J., *Tendencje w rozwoju światowego systemu handlu*, [w:] *Rozwój regionalny i globalny we współczesnej gospodarce światowej*, J. Rymarczyk, W. Michalczyk (red.), materiały konferencyjne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2004
24. Schäfer W., *Systemwettbewerb versus Politik-Kartell: Eine Betrachtung aus Sicht der Wirtschaftswissenschaft*, [w:] *Europa zwischen Wettbewerb und Harmonisierung*, R. Hasse, K. E. Schenk, A. G. W. von Czege (Hrsg.), Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2002
25. Szymański W., *Interesy i sprzeczności globalizacji. Wprowadzenie do ekonomii ery globalizacji*, Difin, Warszawa 2004
26. Thurow L., *Przyszłość kapitalizmu*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999
27. Walter N., *Globaler Wettbewerb im 21. Jahrhundert – Sind wir vorbereitet?* [w:] *Wettbewerb um die Zukunft*, E. Zahn, S. Foschiani (Hrsg.), Schäffer-Poeschel Verlag, Stuttgart 1997
28. Wuntsch M., *International tax planning and organizational strategies of multinational companies*, [w:] *Contemporary problems of international economy*, edited by E. Oziewicz, Institute of Foreign Trade, University of Gdańsk, Sopot 1998
29. Wysokińska Z., *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Łódź 2001
30. Zadorowa H., *Warunki i cechy makrokonkurencyjności*, [w:] *Ekonomista* nr 2-3/1990
31. Zahn E., *Rüsten für den Wettbewerb um die Zukunft*, [w:] *Wettbewerb um die Zukunft*, E. Zahn, S. Foschiani (Hrsg.), Schäffer-Poeschel Verlag, Stuttgart 1997
32. Zorska A., *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998